

T.C. İNKILAP TARİHİ ve ATATÜRKÇÜLÜK FULLETEN

SBD NOTLARI

2. ÜNİTE

MİLLÎ UYANIŞ: BAĞIMSIZLIK YOLUNDA ATILAN ADIMLAR

Konu Özetleri

SBD Bilgi

Kavram Kartları

Kazanım Odaklı

HAZIRLAYAN

Muammer ASLAN

I. DÜNYA SAVAŞI'NIN NEDENLERİ VE BAŞLAMASI

ÜNİTE 2

2. ÜNİTE · MİLLÎ UYANIŞ

2.1 I. DÜNYA SAVAŞI'NIN NEDENLERİ

Tarihin ilk **küresel savaşı** (1914-1918) Orta Avrupa'da başladı; Orta Doğu, Afrika, Uzak Doğu ve açık denizlere yayıldı. Temelinde XVIII. yüzyılın iki büyük olayı vardır: **Fransız İhtilali** (milliyetçilik → millî devletler) ve **Sanayi İnkılabı** (ham madde-pazar → sömürgecilik yarışı). 1870'te İtalya, 1871'de Almanya siyasi birliğini tamamlayıp sömürgecilğe yönelince Avrupa'daki **güç dengesi** bozuldu.

ÖZEL NEDENLER

- » İngiltere ile Almanya'nın **sömürge yarışında çıkar çatışması**; Almanya'nın İngiliz-Fransız-Japon sömürgelerine göz dikmesi.
- » Fransa'nın 1870'te Almanya'ya kaptırdığı kömür ve demir zengini **Alsace-Lorraine**'i geri almak istemesi.
- » İtalya'nın Afrika ve Akdeniz'de **yayılma** politikası; Avusturya-Macaristan'daki topraklarını kurtarma isteği.
- » Rusya'nın **Panslavizm** politikası; Balkanlar ve Boğazlar'la hâkim olup **sıcak denizlere** inme isteği; Avusturya-Macaristan ile Balkan rekabeti.
- » Kara ve denizlerde **silahlanma yarışı**; **bloklaşma**; Bosna-Hersek, Trablusgarp ve Balkan savaşları gibi çözilemeyen bölgesel sorunlar.

ÜÇLÜ İTTİFAK (1882)

Almanya öncülüğünde Avusturya-Macaristan ve İtalya.
Savaşta katılanlar: **Osmanlı Devleti, Bulgaristan.**

ÜÇLÜ İTİLAFA (1907)

İngiltere liderliğinde Fransa ve Rusya. Savaşta katılanlar: İtalya (taraf değiştirdi), ABD, Japonya, Sırbistan, Belçika, Karadağ, Romanya, Yunanistan.

Harita 2.1 · I. Dünya Savaşı sırasında Avrupa · Kaynak: MEB 2025, 8. Sınıf İnkılap Tarihi

2.1 SAVAŞIN BAŞLAMASI

28 Haziran 1914: Avusturya-Macaristan veliahdı **Franz Ferdinand** ve eşi Saraybosna'da bir Sırp milliyetçisi tarafından öldürüldü. Avusturya'nın notasını Rusya'ya güvenen Sırbistan reddetti → **28 Temmuz** Belgrad bombalandı. Zincir: Rusya Avusturya'ya, Almanya Rusya ve Fransa'ya, İngiltere Almanya'ya savaş açtı. Ağustos 1914'te savaş tüm Avrupa'ya yayıldı; **65 milyondan** fazla asker seferber edildi.

LGS RADARI

- **Genel nedenler:** milliyetçilik (Fransız İhtilali) + sömürgecilik (Sanayi İnkılabı). **Ekonomik özel nedenler:** İngiltere-Almanya rekabeti, Alsace-Lorraine madenleri; **siyasi:** Panslavizm, bloklaşma, silahlanma.
- Savaşın **kivılcımı** Saraybosna suikastıdır; nedeni değil, başlatıcısıdır.

KAVRAMLAR

Küresel savaş: Dünyanın büyük bölümünü etkileyen, çok kıtaya yayılan savaş.

İttifak: Devletlerin ortak amaç için bağlaşması; Almanya bloğu.

Silahlanma yarışı: Devletlerin askerî güçlerini artırmak için rekabet etmesi.

Bloklaşma: Devletlerin çıkarlarına göre karşıt gruplarda toplanması.

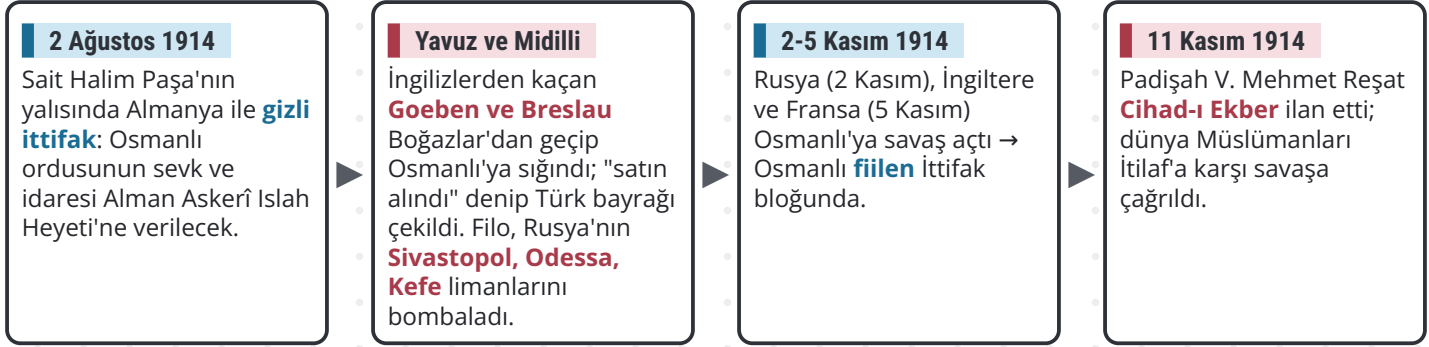
İtilaf: Anlaşma, uzlaşma; İngiltere bloğu.

Siyasi birlik: Dağınık devletçiklerin tek devlet çatısında birleşmesi (İtalya 1870, Almanya 1871).

2.2 OSMANLI DEVLETİ'NİN SAVAŞA GİRİŞİ

Savaş başlayınca Osmanlı **tarafsızlığını** ilan etti ama seferberlik başlattı; İngiltere, Fransa ve Balkan devletlerine ittifak önerdi, **Rusya'nın etkisiyle** reddedildi. İttihat ve Terakki Hükûmeti Almanya'ya yaklaştı: ordu Alman heyetlerince ıslah edilmiş, Alman silahlarıyla donatılmıştı.

ALMANYA OSMANLI'YI NEDEN İSTEDİ?	OSMANLI NEDEN ALMANYA'NIN YANINDA?
» Osmanlı'nın Boğazlar'a sahip olması ve İngiltere'nin Uzak Doğu sömürge yolunu tehdit edebilecek stratejik konumu » Savaşı geniş alana yayıp yeni cepheler açarak Avrupa'daki yükünü hafifletmek » Osmanlı'nın ham madde ve insan gücünden yararlanmak » Halifeliğin nüfuzuyla İngiliz-Fransız sömürgelerindeki Müslümanları ayaklandırmak	» Almanya'nın savaşı kazanacağı inancı » Trablusgarp ve Balkanlar'da kaybedilen toprakları geri alma umudu » Rusya'ya cephe açıp Orta Asya Türklerini kurtarma: Turancılık ideali » Enver Paşa ve İttihat ve Terakki liderlerinin Alman yanlılığı » Almanya'nın Osmanlı'yı sömürgecilikte rakip görmemesi

Bilgi notu: Almanya Avrupa'da meşgulken Uzak Doğu'da sömürgeci **Japonya** 23 Ağustos 1914'te Almanya'ya savaş açtı; Alman sömürgelerini alıp Kasım 1914'te savaştan ayrılan **ilk devlet** oldu.

2.2 OSMANLI'NIN SAVAŞTIĞI CEPHELER

TAARRUZ CEPHELERİ	SAVUNMA CEPHELERİ	MÜTTEFİKLERE YARDIM
Kafkas · Kanal	Çanakkale · Irak · Suriye-Filistin · Hicaz-Yemen	Galiçya · Romanya · Makedonya

LGS RADARI

- » Osmanlı, Yavuz-Midilli olayıyla **oldubittiye** getirilerek savaşa sokuldu; savaş ilanını önce **Rusya** yaptı.
- » Almanya'nın asıl amacı Osmanlı'yı kurtarmak değil, **kendi yükünü hafifletmek ve halifelik nüfuzunu kullanmaktı**.

KAVRAMLAR

Tarafsızlık: Bir devletin savaşın taraflardan hiçbirini desteklememesi.

İslah heyeti: Orduyu düzenlemek için gelen yabancı uzman kurul.

Halifelik nüfuzu: Halifenin dünya Müslümanları üzerindeki manevi etkisi.

Stratejik konum: Askerî ve ticari açıdan önemli coğrafi yer.

Savunma cephesi: Düşman saldırısına karşı korunulan cephe.

Turancılık: Bütün Türkleri tek çatı altında birleştirme ideali.

Cihad-ı Ekber: Halifenin tüm Müslümanları savaşa çağırdığı büyük cihat ilanı.

Oldubitti: Bir işi karşı tarafa sormadan yapıp kabul ettirme.

Taarruz cephesi: Saldırı amacıyla açılan cephe.

Mürettebat: Bir gemide görevli personel.

DİĞER CEPHELER VE SAVAŞIN SONU

2. ÜNİTE · MİLLÎ UYANIŞ

ÜNİTE 2

2.2

IRAK, SURİYE-FİLİSTİN VE HİCAZ-YEMEN CEPHELERİ

CEPHE	GELİŞMELER	SONUÇ
Irak	İngiltere; Basra'dan kuzeye ilerleyip Rusya'ya yardım etmek, İran üzerinden Hindistan yolunu güvenceye almak ve petrolü ele geçirmek istiyordu. Kasım 1914'te Basra'yı, 28 Eylül 1915'te Kut'ül-Amâre'yi aldı. Selman-ı Pak 'ta (Kasım 1915) yenildi; Halil (Kut) Paşa Kut'ül-Amâre'de İngilizleri kuşattı: General Townshend ve 13.300 asker esir (1916).	Kut'ül-Amâre Zaferi Çanakkale'den sonraki en büyük zafer. Ancak İngilizler 1917'de Kut ve Bağdat 'ı alıp Musul'a yaklaştı; Irak'ın işgali önlenemedi.
Suriye-Filistin	Kanal yenilgisi İngilizlere yolu açtı; bazı Arap kabilelerinin desteğiyle Sina'yı işgal ettiler. I. ve II. Gazze savaşlarında yenildiler, III. Gazze 'de Osmanlı yenildi: Gazze, Kudüs, Yafa, ardından Şam düştü; Halep boşaltıldı.	Yıldırım Orduları 7. Ordu Komutanı Mustafa Kemal , dağılan birlikleri toplayıp İngiliz-Arap kuvvetlerini Halep'in kuzeyinde durdurdu → Anadolu'nun işgali önlendi ; sonra Yıldırım Orduları Grup Komutanı oldu.
Hicaz-Yemen	Mekke ve Medine'yi korumak için İngilizler ve Şerif Hüseyin 'in kışkırttığı isyancı Arap kabileleriyle savaşıldı. 1917'de İngilizler Akabe'yi aldı.	Fahrettin Paşa (Çöl Kapkanı) az sayıda askerle Medine'yi 1919 başına kadar savundu; Hicaz ve Yemen'den çekildi.
Galiçya · Romanya · Makedonya	Osmanlı toprakları dışında; müttefikler Almanya, Avusturya-Macaristan ve Bulgaristan'a yardım için savaşıldı.	—

2.2

SAVAŞA YENİ KATILIMLAR VE WILSON İLKELERİ

» **İtalya** (1915): On İki Ada ve Antalya yöresi vaadiyle İtilaf'a geçti.
» **Bulgaristan** (Ekim 1915) İttifak'a; **Romanya** (1916) ve **Yunanistan** (1917) İtilaf'a katıldı.
» **ABD** (1917): Almanya'nın Atlas Okyanusu'nda gemilerini batırması üzerine İtilaf yanında savaşa girdi.

Wilson İlkeleri (8 Ocak 1918): ABD Başkanı Wilson'ın 14 maddesi. » Gizli antlaşma yapılmayacak » Yenilenlerden **toprak ve tazminat alınmayacak** » Barış için **Milletler Cemiyeti** kurulacak » Türklerin çoğunlukta olduğu yerlere egemenlik, azınlıklara özerklik. İtilaf devletleri uyacağını açıkladı ama **uymadı**.

2.2

SAVAŞIN SONA ERMESİ VE SONUÇLARI

1918'de önce **Bulgaristan** ateşkes istedi (Osmanlı'nın Almanya ile kara bağlantısı koptu); ardından Osmanlı, Avusturya-Macaristan ve Almanya çekildi. **Sonuçlar:** İtilaf kazandı, yenilenlerle ağır antlaşmalar imzalandı · milyonlarca ölü, ekonomik yıkım · sınırlar değişti; imparatorluklar yıkılıp **yeni devletler** (Estonya, Letonya, Litvanya, Macaristan, Polonya, Yugoslavya) kuruldu · **komünizm, faşizm, nazizm** doğdu · tank, kimyasal silah, denizaltı ilk kez kullanıldı; **sivil savunma** teşkilatları kuruldu · sömürgeciliğin yerini **manda-himaye** aldı · **Milletler Cemiyeti** kuruldu · ağır antlaşmalar **II. Dünya Savaşı'na zemin** hazırladı.

KAVRAMLAR

Kuşatma: Düşman birliğinin çevresini sararak teslim olmaya zorlama.

Şerif: Mekke'yi yöneten, peygamber soyundan emir.

Himaye: Koruma; güçlü devletin zayıfı koruma bahanesiyle denetlemesi.

Milletler Cemiyeti: Barışı korumak için 1920'de kurulan örgüt (Cemiyet-i Akvam).

Esir: Savaşta yakalanıp alıkonan asker.

Manda: Bir ülkenin başka devletin koruması altında yönetilmesi.

Özerklik: Bir bölgenin iç işlerinde kendi kendini yönetmesi.

Denizaltı: Su altında hareket eden savaş gemisi; ilk kez bu savaşta.

2.3 / MONDROS ATEŞKES ANTLAŞMASI (30 EKİM 1918)

Savaşın son yılında taht değişti: V. Mehmet Reşat öldü, **VI. Mehmet Vahdettin** geçti (5 Temmuz 1918). Yenilgiler üzerine Talat Paşa Hükûmeti istifa etti; Enver, Talat ve Cemal paşalar ülkeyi terk etti. **Ahmet İzzet Paşa** Hükûmeti (14 Ekim 1918) Wilson İlkeleri çerçevesinde ateşkes umuyordu. Görüşmelerde Osmanlı'yı Bahriye Nazırı **Rauf (Orbay) Bey**, İtilaf'ı İngiliz Amiral **Calthorpe** temsil etti; antlaşma **Limni Adası'nın Mondros Limanı**'nda bir İngiliz gemisinde imzalandı. **25 madde**; Osmanlı fiilî varlığını kaybetti, savunma gücü elinden alındı.

MADDE	HÜKÜM	NE ANLAMA GELİYOR?
1	Boğazlar açılacak; Karadeniz ve Çanakkale istihkâmları İtilaf'ça işgal edilecek.	İstanbul ve Boğazlar denetim altına alındı.
4	Türklerin elindeki savaş esirleri ile esir/tutuklu Ermeniler serbest bırakılacak.	Osmanlı esirleri ise (22. madde) bırakılmadı: eşitsizlik .
5	Sınır koruma ve iç güvenlik dışında ordu derhâl terhis edilecek.	Direnış gücü silahsız bırakıldı.
7	İtilaf, güvenliğini tehdit eden bir durumda herhangi bir stratejik noktayı işgal edebilecek.	En tehlikeli madde: tüm ülke işgale açık.
10	Toros tünelleri İtilaf'ça işgal edilecek.	Anadolu-Suriye bağlantısı kesildi.
12	Hükûmet haberleşmesi dışında tüm haberleşme ve ulaşım araçları İtilaf kontrolünde.	Halkın örgütlenmesi engellenmek istendi.
24	Vilâyât-ı Sitte 'de (Erzurum, Sivas, Van, Bitlis, Diyarbakır, Elâzığ) karışıklık çıkarsa işgal edilebilecek.	Doğu'da bir Ermeni devleti zemini.

2.3 / İŞGALLER BAŞLIYOR

İşgaller 7. maddeye dayandırıldı. **3 Kasım 1918:** İngilizler **Musul**'u işgal etti (ilk işgal). **13 Kasım 1918:** İtilaf donanması İstanbul'u **fiilen** işgal etti; gemiler Dolmabahçe önünde demirledi. O gün Suriye'den dönen Mustafa Kemal yaveri Cevat Abbas'a: **"Geldikleri gibi giderler!"** → bağımsızlık inancı, azim ve kararlılık.

Yoruma açık maddeler: "Kontrol" kelimesinin İngilizcede "hüküm, kumanda, tasarruf" anlamına geldiği iddiasıyla telsiz-telgraf istasyonlarına **tümüyle el konuldu**; Fransızlar kocaman bölgeleri işgal etti (Ahmet İzzet Paşa'nın değerlendirmesi).

Harita 2.4 · Mondros'a göre işgal edilen Osmanlı toprakları · Kaynak: MEB
2025, 8. Sınıf İnkılap Tarihi

KAVRAMLAR

Mütareke: Ateşkes; çatışmanın geçici olarak durdurulması.

Terhis: Askerlerin silah altından çıkarılması.

Fiilî işgal: Resmî ilan olmadan, eylemli olarak işgal etme.

Nazır: Osmanlı'da bakan.

İstismar: Bir durumu kötüye kullanma.

İstihkâm: Savunma amaçlı yapılmış askerî tesis.

Vilâyât-ı Sitte: Altı il: Erzurum, Sivas, Van, Bitlis, Diyarbakır, Elâzığ.

Yaver: Komutanın yanındaki yardımcı subay.

Sadrizam: Osmanlı'da başbakan.

Demirlemek: Geminin çapa atıp durması.

2.3 PARİS BARIŞ KONFERANSI VE İZMİR'İN İŞGALİ

Paris Barış Konferansı (18 Ocak 1919): 32 devlet katıldı; İngiltere, ABD, Fransa, İtalya etkiliydi. Daha önce İtalya'ya vaat edilen **İzmir ve çevresi** İngiltere'nin desteğiyle **Yunanistan**'a verildi ve işgali kararlaştırıldı; **Milletler Cemiyeti**'nin kurulmasına karar verildi. Yenilenler toprak kaybetti, ağır tazminat ve askerî-ekonomik kısıtlamalarla cezalandırıldı → Wilson İlkeleri'ne uyulmadı; bu yüzden "**barışa son veren barış**".

DEVLET	ANTLAŞMA	TARİH
Almanya	Versailles	28 Haziran 1919
Avusturya	Saint Germain	10 Eylül 1919
Bulgaristan	Neuilly	27 Kasım 1919
Macaristan	Trianon	4 Haziran 1920
Osmanlı	Sevr	10 Ağustos 1920

2.3 İZMİR'İN İŞGALİ (15 MAYIS 1919)

İtilaf'ın korumasındaki Yunanlar İzmir'e çıktı; yerli Rumlar sevinçle karşıladı, Yunan askerleri katliam yaptı. Gazeteci **Hasan Tahsin** ilk kurşunu sıkarak ilk tepkiyi gösterdi. İşgal, vatanın ve bağımsızlığın tehlikede olduğunun fark edilmesinde ve **millî bilincin** oluşmasında dönüm noktası oldu.

Amiral Bristol Raporu: Bölgeye gelen komisyon; Batı Anadolu'da Rumların çoğunlukta olmadığını ve katliamdan **Yunanların sorumlu** olduğunu tespit etti. Yunan işgalinin haksızlığını dünyaya duyuran **ilk uluslararası belge**.

2.3 İŞGALLER KARŞISINDA TUTUMLAR

İSTANBUL HÜKÜMETİ	MUSTAFA KEMAL	HALK
Tevfik Paşa (9 Kasım 1918) ve Damat Ferit Paşa (4 Mart 1919) hükümetleri: işgaller geçicidir, sessiz kalınmalı; İngilizleri kızdırmamalı; barış Wilson İlkeleri'ne göre yapılıp umudu. Sonuç: milletin haklarını savunamadı , işgalcilerin isteklerine boyun eğdi .	13 Kasım 1918'de İstanbul'a döndü; Şişli'deki evde arkadaşlarıyla kurtuluş çareleri aradı. İskenderun'un işgaline karşı hükûmeti uyardı; Mondros'un 16. maddesindeki Kilikya sınırı oyununu fark etti. Manda ya da bölgesel kurtuluş fikirlerini reddetti: kurtuluş milletin birlik ve beraberliği ile silahlı mücadeleden geçer.	Telgraflar ve mitinglerle protesto (Fatih 19 Mayıs, Sultanahmet 23 Mayıs 1919; 13 Ocak 1920'de 150 bin kişi — Nakiye Elgün , Halide Edib, Mehmet Emin Yurdakul konuştu). Müdafaa-i Hukuk cemiyetleriyle hukuki, Kuvâ-yı Millîye ile silahlı direniş başladı.

LGS RADARI

- İzmir'in işgali (15 Mayıs 1919) ile Samsun'a çıkış (19 Mayıs 1919) **dört gün arayla**; işgal Kuvâ-yı Millîye'nin doğuşunu hızlandırdı.
- Mustafa Kemal işgale karşı **uzlaşmacı değil**, milletin gücüne dayanan silahlı mücadeleden yanaydı; bu tutum **kararlılık ve vatanseverlik** gösterir.

KAVRAMLAR

Konferans: Devletlerin bir sorunu görüşmek için toplanması.

Uzlaşmacı politika: Karşı tarafla çatışmadan anlaşmaya çalışma.

Protesto: Bir uygulamaya karşı çıkıldığını duyurma.

Boyun eğmek: Karşı koymadan kabul etmek.

Katliam: Toplu öldürme.

Tazminat: Verilen zararın karşılığı olarak ödenen bedel.

Miting: Bir konuda tepki göstermek için yapılan toplu gösteri.

Kilikya: Çukurova bölgesinin eski adı.

Rapor: Bir durumu inceleyip yazılı olarak bildirme.

Dönüm noktası: Olayların yönünü değiştiren an.

2.4 KUVÂ-YI MİLLÎYE HAREKETİ

Mondros'tan sonra ordu terhis edilip silahlara el konulunca devlet, topraklarını ve milletin haklarını savunamaz hâle geldi. Türk milleti vatanseverlik duygusuyla işgalcilere ve iş birlikçi azınlıklara karşı **silahlı mücadeleye** başladı. Gönüllülerin kurduğu bu **bölgesel, düzensiz** direniş birliklerine **Kuvâ-yı Millîye** (millî kuvvetler, milis kuvvetler) denir. "Kuvâ-yı Millîye" adını ilk kez **Millî Kongre Cemiyeti** kullandı.

ÖZELLİKLERİ	KATKILARI
» Çoğunluğu asker kökenli, her kesimden sivillerin de yer aldığı halk hareketi » İhtiyaçlarını halkın yardımlarıyla, Müdafaa-i Hukuk cemiyetleri aracılığıyla karşıladı » İzmir'in işgalinden sonra yoğun olarak Batı Anadolu'da; güneyde Fransızlara karşı Millî Mücadele'nin sonuna kadar savaştı	» Düşmanın hızlı ilerlemesini engelleyip düzenli ordunun kurulmasına zaman kazandırdı » Rum ve Ermeni çetelerine karşı halkı korudu » Ayaklanmaların bastırılmasında rol aldı » Düzenli ordu kurulunca kaldırıldı; "Kuvâ-yı Millîye ruhu" yaşamaya devam etti

2.4 MİLLÎ (YARARLI) CEMİYETLER

Otorite boşluğunda halk; tam bağımsızlık, manda-himaye, bölgesel kurtuluş, saltanatın devamı gibi farklı fikirler etrafında **cemiyetler** kurdu. Millî cemiyetler işgale karşı **hukuki mücadele** yürüttü:

CEMİYET	KURULUŞ	AMACI VE FAALİYETİ
Millî Kongre Cemiyeti	29 Kasım 1918, İstanbul	Türkler hakkındaki iddialara basın-yayınla karşı koymak; partiler üstü.
İzmir Müdafaa-i Hukuk-u Osmaniye	1 Aralık 1918	İzmir ve Batı Anadolu'nun işgalini ve Yunanlara verilmesini önlemek (Nurettin Paşa).
Trakya Paşaeli Müdafaa-i Hukuk	2 Aralık 1918, Edirne	Doğu Trakya'nın Yunanlara verilmesini önlemek; Edirne ve Lüleburgaz kongreleri; Yeni Edirne, Ahali gazeteleri.
Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk	4 Aralık 1918	Doğu Anadolu'nun Ermenilere verilmesini önlemek; Albayrak gazetesi; Erzurum Kongresi 'ni topladı; Türk göçünü önlemeye çalıştı.
Kilikyalılar Cemiyeti	21 Aralık 1918	Çukurova'daki Fransız işgalini ve Ermeni tehlikesini önlemek.
Trabzon Muhafaza-i Hukuk	12 Şubat 1919	Pontus devleti kurmak isteyen Rumlara karşı Doğu Karadeniz'i savunmak; İstikbal gazetesi; Erzurum Kongresi'nde etkili.
İzmir Redd-i İlhak Heyet-i Millîyesi	14 Mayıs 1919	İzmir'in Yunanistan'a ilhakını önlemek; Balıkesir ve Alaşehir kongrelerine öncülük.
Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan	Aralık 1919, Sivas	Türk kadınlarını harekete geçirip Millî Mücadele'ye destek; protestonameler, orduya yardım kampanyaları (Melek Reşit Hanım).

Millî cemiyetlerin ortak özellikleri: Bulundukları yörenin **Türklüğünü** kanıtlamaya çalıştılar · bağımsızlık inancı, vatanseverlik ve Türk milliyetçiliğiyle kuruldular · genellikle **basın-yayın** yoluyla mücadele ettiler · **bölgesel** olmaları ve tek merkezden yönetilmemeleri etkili çalışmalarını engelledi → **Sivas Kongresi'nde** "Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti" adıyla birleştirildiler.

KAVRAMLAR

Kuvâ-yı Millîye: Millî kuvvetler; halkın kurduğu bölgesel düzensiz direniş birlikleri.

Milis: Gönüllülerden oluşan düzensiz silahlı kuvvet.

Müdafaa-i Hukuk: Hakları savunma; işgale karşı millî cemiyetlerin ortak adı.

Muhafaza-i Hukuk: Hakları koruma (Trabzon cemiyetinin adında).

2.4

MİLLÎ VARLIĞA DÜŞMAN CEMİYETLER (TÜRKLERİN KURDUĞU)

CEMİYET	KURULUŞ	AMACI VE FAALİYETİ
Hürriyet ve İtilaf Fırkası	Kasım 1911	İttihat ve Terakki'ye muhalif parti; Millî Mücadele'yi "İttihatçı hareket" sayıp karşısında yer aldı.
Wilson Prensipleri Cemiyeti	Aralık 1918, İstanbul	Kurtuluşu Amerikan mandasında gördü; işgallere karşıydı; bazı üyeleri sonra Millî Mücadele'ye katıldı.
Kürt Teâlî Cemiyeti	Aralık 1918	İngiliz desteğiyle Wilson İlkeleri'ne dayanarak doğuda ayrı devlet kurmak; halkın sağduyusuyla etkisiz kaldı.
Sulh ve Selâmet-i Osmaniye Fırkası	Ocak 1919	Kurtuluş padişah ve halifenin emirlerine uymakla olur; Hürriyet ve İtilaf ile iş birliği.
Teâlî-i İslâm Cemiyeti	Şubat 1919, İstanbul	İngiltere destekli, medrese hocaları önderliğinde; halifelik ve saltanatı güçlendirmek; Millî Mücadele'ye cephe aldı.
İngiliz Muhipleri Cemiyeti	Mayıs 1919	Damat Ferit destekli; Osmanlı İngiltere'nin himayesine girmeli; basınla İngiliz yanlısı kamuoyu, işgalcilere yardım.

Ortak özellikleri: Tam bağımsızlık yerine **manda ve himayeyi** çözüm gördüler · **saltanat ve halifeliğin** devamını savundular · Millî Mücadele'ye karşı çıktılar · İtilaf'tan destek aldılar · Kürt Teâlî dışında **ayrı devlet** kurma düşünceleri yoktu.

2.4

AZINLIKLARIN KURDUĞU ZARARLI CEMİYETLER

AZINLIK	CEMİYET	KURULUŞ	AMACI
Rum	Etniki Eterya	1814	Patrikhane destekli; İstanbul ve Batı Anadolu'yu alıp Megali İdea 'yı (Büyük Yunanistan) gerçekleştirmek.
Rum	Pontus Rum	1904	Batum'dan İnebolu'ya Karadeniz kıyılarında Rum devleti kurmak.
Rum	Mavri Mira	1918	Patrikhane ile iş birliği; İstanbul, Batı Anadolu ve Trakya'yı alıp Bizans'ı canlandırmak .
Ermeni	Hinçak	1887, İsviçre	Ermenileri silahlandırmak; Doğu Anadolu ve Çukurova'da Ermeni devleti .
Ermeni	Taşnaksutyun	1890, Tiflis	Doğu Anadolu ve Çukurova'da bağımsız Ermeni devleti.
Yahudi	Alyans İsrailit	1860, İstanbul	Silahlı izci teşkilatı; Filistin'de İsrail devleti .
Yahudi	Makabi	1860	Filistin'de İsrail devleti; Yahudilerin Osmanlı'daki imtiyazlarını korumak.

Ortak özellikleri: Millî Mücadele'ye düşmanca yaklaşıtlar · **bağımsız devlet** kurmayı amaçladılar · Türk halkının can ve mal güvenliğine zarar verip **göçe zorladılar** (Wilson'ın "nüfus üstünlüğü" ilkesini elde etmek için) · İşgal devletlerinden destek aldılar · Güvenliği bozarak **Mondros'un 7. maddesinin** uygulanmasına ortam hazırladılar.

LGS RADARI

- **Eşleştirme sorusu:** Mavri Mira/Etniki Eterya ↔ İzmir Müdafaa-i Hukuk & Redd-i İlhak; Pontus Rum ↔ Trabzon Muhafaza-i Hukuk; Hinçak-Taşnak ↔ Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk & Kilikyalılar.
- Millî varlığa düşman cemiyetlerin ayırt edici özelliği: **Türkler tarafından** kurulmuş olmaları ama manda-himaye ve saltanatı savunmaları.

KAVRAMLAR

Megali İdea: Büyük Yunanistan'ı kurma ülküsü.

Patrikhane: Ortodoks Rumların dinî merkezi (Fener).

2.5 SAMSUN'A ÇIKIŞ (19 MAYIS 1919)

13 Kasım 1918'de İstanbul'a dönen Mustafa Kemal'e göre mücadele **Anadolu'dan, milletin gücüyle** başlatılmalıydı. İngilizler Doğu Karadeniz'de Rumlara yönelik saldırıların önlenmesini isteyince hükûmet onu **30 Nisan 1919**'da geniş yetkilerle **9. Ordu Müfettişi** atadı. **Resmî görevleri:** bölgede iç güvenliği sağlamak · silah ve cephaneyi toplamak · Türk direniş kuvvetlerini dağıtmak. **16 Mayıs**'ta Bandırma Vapuru ile yola çıktı; **19 Mayıs 1919**'da Samsun'a çıkarak Millî Mücadele'yi başlattı: **"Ya istiklal ya ölüm!"** Harbiye Nezaretine raporunda güvensizlikten **Rum çetelerini** sorumlu tuttu.

Havza Genelgesi (28 Mayıs 1919)

25 Mayıs'ta daha güvenli Havza'ya geçti. Millî Mücadele'nin **ilk genelgesi:** İzmir'in ve diğer işgallerin **mitinglerle** protesto edilmesi; azınlıklara saldırılmaması; protesto telgrafları; askerî-millî teşkilatların kapatılmaması, silah ve cephanenin elden çıkarılmaması. 30 Mayıs'ta Havza mitingi. İtilaf'ın baskısıyla **8 Haziran**'da İstanbul'a geri çağrıldı; dönmedi.

Amasya Genelgesi (22 Haziran 1919)

12 Haziran'da Amasya'ya geldi. Genelgeyi **Ali Fuat (Cebesoy), Rauf (Orbay), Refet (Bele)** ile imzaladı; Konya'daki Cemal Paşa ve Erzurum'daki **Kâzım Karabekir** onayladı → kişisel değil **millî** hareket.

AMASYA GENELGESİ'NİN MADDELERİ	NİTELİĞİ
Vatanın bütünlüğü, milletin bağımsızlığı tehlikededir.	Gerekçe
İstanbul Hükûmeti sorumluluğunu yerine getirememektedir; bu durum milleti yok olmuş gibi göstermektedir.	Gerekçe
Milletin bağımsızlığını yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır.	Amaç + yöntem; millî egemenliğe üstü kapalı vurgu
Milletin durumunu dile getirip dünyaya duyurmak için her türlü etkiden uzak millî bir kurul gereklidir.	Yöntem → Temsil Heyeti'nin habercisi
Anadolu'nun en güvenli yeri Sivas 'ta millî bir kongre toplanmalı; her ilden üç delege hemen yola çıkmalı; iş millî sır gibi tutulmalı.	Yöntem
Doğu illeri adına 10 Temmuz'da Erzurum'da kongre toplanacak; üyeleri Sivas'a katılacak.	Yöntem

Amasya Genelgesi'nin önemi: Millî egemenliğe dayalı yeni devletin ilk adımı · Millî Mücadele'nin **gerekçe, amaç ve yöntemi** belirlendi (program) · İstanbul Hükûmeti'ne karşı bir **ihtilal çağrısı** · Anadolu hareketini **kişisel olmaktan çıkardı**.

Dâhiliye Nazırı Ali Kemal, İngilizlerin baskısıyla Mustafa Kemal'i **23 Haziran**'da görevden aldı. Sivas'ta Elâzığ Valisi **Ali Galip** tutuklama emrini uygulayamadı (Vali Reşit Paşa desteklemedi). 3 Temmuz'da Erzurum'a vardı; görevden alındığını öğrenince **8-9 Temmuz 1919**'da görevinden ve **askerlikten istifa** etti: "Sine-i millette bir ferd-i mücahit olarak çalışacağım." Kâzım Karabekir: "Emrinizdeyim paşam."

KAVRAMLAR

Müfettiş: Denetleme yetkisi olan görevli.

Delege: Bir topluluğu temsil etmek üzere seçilen kişi.

Dâhiliye Nazırı: İçişleri bakanı.

Ferd-i mücahit: Mücadele eden bir birey.

Harbiye Nezareti: Savaş bakanlığı.

Genelge: Bir makamın ilgili yerlere gönderdiği duyuru (tamim).

İhtilal çağrısı: Mevcut yönetime karşı harekete geçme çağrısı.

Sine-i millet: Milletin bağı; sivil bir vatandaş olarak halkın içinde.

Parola: Bir hareketin sloganı; "Ya istiklal ya ölüm!"

Azim: Kararlı irade.

2.5 ERZURUM KONGRESİ (23 TEMMUZ – 7 AĞUSTOS 1919)

Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk ve Trabzon Muhafaza-i Hukuk cemiyetlerinin öncülüğünde, doğu illerinden **54 delege** ile toplandı; başkan **Mustafa Kemal**. **Kararlar:**

- » **Millî sınırlar** içinde vatan bir bütündür, parçalanamaz (ilk kez millî sınırlardan söz edildi).
- » İstanbul Hükûmeti dağılırsa millet, işgale karşı birlikte savunacak ve direnecektir.
- » Hükûmetin gücü yetmezse **geçici hükûmet** kurulacak; üyelerini millî kongre ya da Temsil Heyeti seçecek.
- » **Kuvâ-yı Millîye'yi etkin, millî iradeyi hâkim kılmak** esastır.
- » Hristiyan azınlıklara siyasi hâkimiyet ve sosyal dengeyi bozacak ayrıcalık verilemez.
- » **Manda ve himaye kabul edilemez.**
- » Millî meclis derhâl toplanmalı; hükûmet meclis denetiminde çalışmalı.

Önemi: 9 kişilik **Temsil Heyeti** kuruldu (başkan Mustafa Kemal); Doğu Anadolu'yu temsil yetkisi aldı · Doğu illerindeki cemiyetler tek çatıda birleşti · Toplanışı **bölgesel**, kararları **millî** · Mustafa Kemal: "Tarih bu kongremizi ender ve büyük bir eser olarak kaydedecektir."

2.5 SİVAS KONGRESİ (4 – 11 EYLÜL 1919)

Erzurum kararlarını tüm yurda yaymak için toplandı. Damat Ferit, Elâzığ Valisi **Ali Galip**'i kongreyi engellemek ve Mustafa Kemal'i tutuklatmakla görevlendirdi; "Fransızlar Sivas'ı işgal edecek" söylentisi yayıldı. Engellere rağmen ülkenin farklı bölgelerinden gelen delegelerle **Sivas Lisesi**'nde toplandı; başkan Mustafa Kemal.

SİVAS KONGRESİ KARARLARI	ANLAMI
Erzurum kararları bütün yurdu kapsayacak şekilde kabul edildi.	Millî kongre
Tüm millî cemiyetler Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adıyla birleştirildi.	Millî Mücadele tek merkezden yönetilecek
Temsil Heyeti tüm yurdu temsil edecek; üye sayısı 9'dan 16'ya çıktı; başkan Mustafa Kemal.	Yürütme organı
Manda ve himaye kesin olarak reddedildi (38 delegeden 23'ü mandayı savunuyordu).	Tam bağımsızlıktan taviz yok
Batı Anadolu Kuvâ-yı Millîye birlikleri tek komuta altında birleştirildi; komutan Ali Fuat Paşa .	Temsil Heyeti hükûmet gibi yürütme yetkisi kullandı
İrade-i Millîye gazetesi çıkarılacak.	Halkı doğru bilgilendirme

Damat Ferit kongre kararlarının padişaha ulaşmasını engelleyince Temsil Heyeti, İstanbul ile **tüm resmî haberleşmeyi kesti**. Baskı sonuç verdi: Damat Ferit Hükûmeti **30 Eylül 1919**'da istifa etti; **Ali Rıza Paşa** Hükûmeti (2 Ekim) kuruldu → Temsil Heyeti'nin **gücünü gösteren** gelişme.

LGS RADARI

- » Erzurum'da manda **ilk kez**, Sivas'ta **kesin olarak** reddedildi. Erzurum **bölgesel**, Sivas **millî** kongredir.
- » Sivas'ta cemiyetlerin birleştirilmesi **birlik ve beraberlik**; Ali Fuat Paşa'nın atanması **yürütme yetkisi** demektir. Harbord'a cevap: "Millet yaşadıkça başarısızlık söz konusu olamaz."

KAVRAMLAR

Kongre: Belirli amaçla toplanan delegelerin büyük toplantısı.

Millî irade: Milletin ortak isteği ve kararı.

Bölgesel kongre: Belirli bir bölgenin delegelerinin katıldığı kongre.

Temsil Heyeti: Kongrelerde seçilen, Millî Mücadele'yi yürüten kurul.

Geçici hükûmet: Olağanüstü durumda kurulan, belirli süreli yönetim.

Millî kongre: Ülkenin tümünü temsil eden delegelerin kongresi.

2.5 AMASYA GÖRÜŞMELERİ (20 – 22 EKİM 1919)

Millî Mücadele'ye olumlu yaklaşan Ali Rıza Paşa Hükûmeti, Bahriye Nazırı **Salih Paşa**'yı Amasya'ya gönderdi. Temsil Heyeti adına Mustafa Kemal ile açık ve gizli **protokoller** imzalandı:

KARARLAR

- » Vatanın bütünlüğü ve bağımsızlığı esastır · Müslüman olmayanlara dengeyi bozacak haklar verilmeyecek · Milletvekili seçimleri **serbestçe** yapılacaktır
- » Mebusan Meclisi **İstanbul dışında** güvenli bir yerde toplanacak · Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin hukuki varlığı **tanınacak**
- » Barış görüşmelerine Temsil Heyeti'nin uygun gördüğü temsilciler de gidecek · İstanbul Hükûmeti **Sivas Kongresi kararlarını** tanıyacaktır

Önemi: İstanbul Hükûmeti meclisin açılması dışındaki kararları kabul etmedi; ama Temsil Heyeti'ni **ilk kez resmen tanıdı** → Millî Mücadele **hukuki nitelik** kazandı; halkın kurtuluşa inancı arttı; işgalciler telaşlandı.

2.5 TEMSİL HEYETİ ANKARA'DA (27 ARALIK 1919)

Kasım 1919'da Sivas'ta komutanlarla yapılan toplantıda merkezin **Ankara** olmasına karar verildi; 27 Aralık'ta Seymenler ve halk tarafından coşkuyla karşılanan heyet **Ziraat Mektebi**'ne yerleşti. **Neden Ankara?** Batı Cephesi'ne **yakın** ve işgal görmemiş · 20. Kolordu'nun merkezi · **ulaşım ve haberleşme** imkânları · halkın desteği · İstanbul'da açılacak meclisin yakından takibi. Mustafa Kemal: "En önemli hedefe ve yakın tehlikeye mümkün olduğu kadar yakın bulunmak gerekir."

2.5 MİLLÎ MÜCADELE'DE BASIN

- » **İrade-i Millîye** (Sivas) · **Hâkimiyet-i Millîye** (Ankara, 10 Ocak 1920; BMM'nin yarı resmî yayın organı)
- » **Anadolu Ajansı** (6 Nisan 1920; Yunus Nadi, Halide Edip ile) — haberler doğru ve hızlı ulaştırıldı
- » **Ceride-i Resmiye** (7 Ekim 1920): devletin resmî işlerini ilan
- » Albayrak (Erzurum), Açıksoz (Kastamonu), Yeni Adana, İzmir'e Doğru (Balıkesir), Tasvîr-i Efkâr ve Vakit (İstanbul)...

Bölgesel kongreler: Erzurum ve Sivas dışında **Balıkesir, Alaşehir, Nazilli, Lüleburgaz, Edirne, Pozantı** kongreleri ve Denizli Ulusal Kurulu; Kuvâ-yı Millîye'nin desteklenmesi ve bağımsızlık için çalıştılar.

LGS RADARI

- » Basın = **kamuoyu oluşturma**; Temsil Heyeti'nin kurulması ise halkı bilgilendirmeye **daha az** ilgilidir (MEB ölçme sorusu).
- » Ankara'nın seçiminde **işgal görmemesi + cepheye yakınlığı + ulaşım-haberleşme** üçlüsü sorulur.

KAVRAMLAR

Protokol: Görüşme sonunda imzalanan resmî tutanak.

Seymen: Ankara yöresine özgü, geleneksel kıyafetli halk muhafızı.

Kamuoyu: Toplumun genel görüşü.

Ajans: Haber toplayıp dağıtan kuruluş.

Muhabir: Haber toplayan gazeteci.

Hukuki nitelik: Yasal olarak tanınma, meşruluk.

Ziraat Mektebi: Tarım okulu; Temsil Heyeti'nin Ankara'daki ilk merkezi.

Yayın organı: Bir kurumun görüşlerini duyuran gazete/dergi.

Ceride: Gazete (Ceride-i Resmiye = Resmî Gazete).

Haberleşme: İletişim; telgraf, posta vb.

2.6 MİSAKİMİLLÎ'NİN KABULÜ (28 OCAK 1920)

Aralık 1919 seçimlerini Müdafaa-i Hukuk adayları kazandı; Mustafa Kemal **Erzurum milletvekili** seçildi. Milletvekillerinden kendisini başkan seçmelerini ve **Müdafaa-i Hukuk Grubu** kurmalarını istedi; tutuklama kararı nedeniyle meclise katılamadı, başkan seçilmedi; grup **Felâh-ı Vatan** adıyla kuruldu. Mebusan Meclisi 12 Ocak 1920'de açıldı; **28 Ocak**'ta gizli oturumda Misakımillî kabul edildi, **17 Şubat**'ta dünyaya ilan edildi.

MİSAKİMİLLÎ KARARLARI	İLKE
Mondros öncesi işgal edilmemiş topraklar bir bütündür, parçalanamaz.	Vatanın bütünlüğü, millî sınırlar
işgal altındaki Arap bölgeleri , halkın serbest oyuyla belirlenecek.	Millî iradeye saygı
Kars, Ardahan, Batum için gerekirse yeniden halk oylaması.	Millî iradeye saygı
Batı Trakya'nın durumu halk oylamasıyla belirlenmeli.	Millî iradeye saygı
Marmara ve İstanbul'un güvenliği sağlandıktan sonra Boğazlar ilgili devletlerle birlikte kararla açılacak.	Başkentin güvenliği
Azınlık hakları, komşu ülkelerdeki Müslümanlara aynı haklar verilmesi şartıyla.	Milletlerarası eşitlik
Siyasi, adli ve mali gelişmeyi engelleyen sınırlamalar (kapitülasyonlar) kaldırılacak.	Tam / ekonomik bağımsızlık

2.6 İSTANBUL'UN RESMEN İŞGALİ (16 MART)

İtilaf, Misakımillî'ye tepki gösterdi; baskıyla Ali Rıza Paşa istifa etti (3 Mart), Salih Paşa geldi. **150 aydın** tutuklandı; 16 Mart'ta **Şehzadebaşı Karakolu** basılıp erler şehit edildi, İstanbul **resmen** işgal edildi. Mebusan Meclisi basıldı; Rauf Bey, Kara Vasıf gibi vekiller **Malta**'ya sürüldü. Telgrafçı **Manastırlı Hamdi** işgali Ankara'ya anında bildirdi. 5 Nisan'da 4. kez Damat Ferit hükûmeti.

Mustafa Kemal'in tedbirleri: İstanbul ile resmî haberleşme yasaklandı · mitingler ve protesto telgrafları · Anadolu'daki İtilaf subayları (Yarbay Rawlinson) tutuklandı · Geyve ve Ulukışla'da **demir yolları tahrip** edildi · Anadolu'daki para ve kıymetli eşyanın İstanbul'a gönderilmesi yasaklandı.

2.6 BÜYÜK MİLLET MECLİSİ (23 NİSAN 1920)

19 Mart'taki genelgeyle seçimler yapıldı; kurtulan Mebusan üyeleri de katıldı. Meclis en yaşlı üye **Şerif (Alkan) Bey** başkanlığında açıldı; 24 Nisan'da **Mustafa Kemal** başkan seçildi. Önergesiyle: hükûmet kurmak **zorunludur** · geçici başkan ya da padişah vekili atanmaz · **BMM'nin üstünde güç yoktur** · millî iradeyi egemen kılmak esastır · **yasama ve yürütme** mecliste toplanmıştır (güçler birliği) · İcra Vekilleri Heyeti hükûmet işlerini yürütür, meclis başkanı onun da başkanıdır (**meclis hükûmeti**) · padişah-halife kurtulunca meclisin kanununa göre yerini alır.

BMM'nin özellikleri: **Demokratik** (her kesimden vekil) · **kurucu** · **savaş meclisi** (amaç Misakımillî'yi gerçekleştirmek; parti yok) · Temsil Heyeti'nin görevi bitti · 2 Mayıs'ta 11 bakanlı hükûmet (Genelkurmay da bakanlık).

KAVRAMLAR

Misak: Yemin, ant; Misakımillî = millî yemin.

Gizli oturum: Halka kapalı meclis toplantısı.

Malta: Akdeniz'de ada; aydınların sürgün yeri.

Meclis hükûmeti: Bakanların meclis içinden tek tek seçildiği sistem.

Kurucu meclis: Yeni bir devletin temellerini atan meclis.

Felâh-ı Vatan: Vatanın kurtuluşu; Mebusan Meclisi'ndeki millî grup.

Halk oylaması: Bir konuda halkın doğrudan oy vermesi (plebisit).

Güçler birliği: Yasama ve yürütmenin tek organda toplanması.

İcra Vekilleri Heyeti: Bakanlar kurulu, hükûmet.

Önerge: Mecliste görüşülmek üzere verilen yazılı teklif.

2.7

BÜYÜK MİLLET MECLİSİNE KARŞI AYAKLANMALAR

BMM, Millî Mücadele'yi yönetirken en çok **iç ayaklanmalarla** uğraştı. Savaş ve işgal ortamının yarattığı otorite boşluğu, Anadolu'da Mustafa Kemal liderliğindeki hareketin güçlenmesinden rahatsız olan işgalcileri ve İstanbul Hükûmeti'ni harekete geçirdi.

AYAKLANMALARIN NEDENLERİ

- » İtilaf devletlerinin, özellikle İngilizlerin Anadolu ve Boğazlar üzerindeki **emelleri**
- » Tam bağımsızlığa inancını yitirmiş çevrelerin **manda ve himayeyi** kurtuluş yolu görmesi
- » İtilaf ve Damat Ferit Hükûmeti'nin halkı BMM'ye karşı **kışkırtması**; Şeyhülislam **Dürrizade**'nin fetvası (Millî Mücadeleciler "vatan haini ve din düşmanı" ilan edildi; fetva İtilaf uçaklarıyla dağıtıldı)
- » Bazı Kuvâ-yı Millîye liderlerinin düzenli orduya girmek yerine **başına buyruk** kalmak istemesi
- » Azınlıkların işgalcilerden destek alarak **bağımsız devlet** kurma çabaları · **kara propaganda** · dinî duyguların istismarı

TÜR	AYAKLANMALAR VE BASTIRILMASI
İstanbul Hükûmeti'nin doğrudan çıkardığı	Anzavur (1919-20), Kuvâ-yı İnzibatiye (Halifelik Ordusu, 1920) — Ali Fuat Paşa'nın birlikleri ve Kuvâ-yı Millîye bastırdı
Hükûmet ve İtilaf kışkırtmasıyla	Bolu-Düzce-Hendek-Adapazarı, Bozkır, Çapanoğlu, Çopur Musa (1920); Ali Batı (1919), Milli Aşireti, Koçgiri, Cemil Çeto (1920) — Kuvâ-yı Millîye bastırdı
Kuvâ-yı Milliyeci iken ayaklanan	Çerkez Ethem (1920-21), Demirci Mehmet Efe (1920) — Batı Cephesi düzenli ordusu bastırdı
Azınlıkların çıkardığı	Ermeni (1918-20) — Doğu Cephesi; Pontus Rum (1920-23) — Merkez Ordusu bastırdı

Harita 2.5 · Büyük Millet Meclisine karşı çıkan ayaklanmalar ·
Kaynak: MEB 2025, 8. Sınıf İnkılap Tarihi

2.7

BMM'NİN ALDIĞI TEDBİRLER

- » İstanbul Hükûmeti ile **resmî ilişkiler kesildi**.
- » Ankara Müftüsü **Rıfat Börekçi** ve 150 müftünün imzasıyla Millî Mücadele'yi destekleyen **karşı fetva** yayımlandı.
- » **Hıyanet-i Vataniye Kanunu** (29 Nisan 1920): meclise söz, yazı ve hareketle saldıranlar, ayaklananlar **vatan haini**.
- » **Firariler Hakkında Kanun** (11 Eylül 1920) ve bunu uygulamak için **İstiklal Mahkemeleri** kuruldu.
- » Düzenli ordunun kuruluşu **hızlandırıldı**; ikna için **Nasihat Heyetleri** oluşturuldu.

LGS RADARI

- **Sonuçları:** BMM'ye maddi-manevi zarar; zaman ve insan kaybı; kardeş kanı; Millî Mücadele **gecikti**; işgalciler Anadolu içlerine ilerledi. Ama bastırılmaları meclisin otoritesini güçlendirdi → Anadolu'da **tek hâkim güç**.
- Hıyanet-i Vatanîye Kanunu BMM'nin **2 numaralı** kanunudur; amacı meclise yönelik direnişleri kırmak, asker alımını hızlandırmaktır.

KAVRAMLAR

Fetva: Din bilgininin bir konuda verdiği dinî hüküm.

Kuvâ-yı İnzibatiye: İstanbul Hükûmeti'nin Kuvâ-yı Millîye'ye karşı kurduğu ordu (Halifelik Ordusu).

Seyhülislam: Osmanlı'da din işlerinin en yüksek görevlisi.

Hiyanet-i Vatanîye: Vatana ihanet; 29 Nisan 1920 tarihli kanun.

SEVR ANTLAŞMASI

2. ÜNİTE · MİLLÎ UYANIŞ

ÜNİTE 2

2.8 SEVR ANTLAŞMASI (10 AĞUSTOS 1920)

Paris'te diğer yenik devletlerle antlaşmalar imzalanmış, Osmanlı'yla barış; Anadolu'daki direniş ve İtilaf'ın **paylaşım anlaşmazlığı** nedeniyle gecikmişti. Misakımillî ve BMM'den rahatsız olan İtilaf, **San Remo Konferansı**'nda (18-26 Nisan 1920) Osmanlı heyetine danışmadan şartları belirledi; Tevfik Paşa taslağı "bağımsızlıkla bağdaşmaz" diye reddetti.

Şartları dayatmak için İngiliz destekli **Yunan ordusu** 22 Haziran 1920'de **Milne Hattı**'ndan saldırdı: Nazilli, Balıkesir, Bursa, İzmit, Uşak, Alaşehir ve Edirne işgal edildi; İngilizler Mudanya ve Bandırma'ya asker çıkardı. Vahdettin ve Damat Ferit'in katıldığı **Saltanat Şûrası**, Rıza Paşa dışında antlaşmayı kabul etti. **Hâdi Paşa, Rıza Tevfik, Reşat Halis** Paris'te imzaladı. **433 madde**.

SEVR'İN ÖNEMLİ MADDELERİ

- » İstanbul ve Anadolu'nun bir bölümü Osmanlı'da; azınlık hakları gözetilmezse **İstanbul alınacak**
- » Boğazlar tüm gemilere açık; **Türk üyesi olmayan** uluslararası komisyon yönetecek
- » Ordu jandarma dâhil **50.700** kişi; gönüllülerden; azınlık hakları genişletilecek
- » **Kapitülasyonlar** geri; mali komisyon Osmanlı **bütçesini** denetleyecek
- » Antalya, Konya, İç Batı Anadolu, On İki Ada → **İtalya** · Batı Anadolu, Doğu Trakya, Ege adaları → **Yunanistan**
- » Antep, Urfa, Mardin, Suriye → **Fransa**; Adana-Kayseri-Sivas kuzeyi Fransız nüfuz bölgesi · Irak, Ürdün → **İngiliz mandası** · Doğu Anadolu'da **iki yeni devlet**

Harita 2.6 · Sevr Antlaşması'na göre Osmanlı Devleti sınırları · Kaynak: MEB 2025, 8. Sınıf İnkılap Tarihi

2.8 SEVR NEDEN GEÇERSİZ?

- » **Mebusan Meclisi'nin onayından** geçmedi → hukuken geçersiz; Osmanlı'nın imzaladığı **son antlaşma**; uygulanmasına fırsat verilmedi → "**ölü doğmuş antlaşma**".
- » BMM kabul etmedi; **19 Ağustos 1920**'de imzalayan ve onaylayanları **vatan haini** ilan etti. Mustafa Kemal: "Siyasi, adli, iktisadi ve mali bağımsızlığımızı imhaya yönelik Sevr bizce mevcut değildir."
- » **Misakımillî'ye aykırı** olan Sevr, millî bilincin uyanışını hızlandırdı; taslak basına yansıyınca 21 Mayıs 1920'de İstanbul'da büyük miting yapıldı. Türk milleti işgalcileri Anadolu'dan atarak antlaşmayı fiilen ortadan kaldırdı.

LGS RADARI

- » Sevr'i **Saltanat Şûrası** onayladı, Mebusan Meclisi kapalıydı → geçersizlik gerekçesi budur.
- » Sevr'in **askerî** hükümleri savunmasız bırakma, **ekonomik** hükümleri (kapitülasyon, bütçe denetimi) bağımlılık amaçlıdır.

KAVRAMLAR

San Remo: İtalya'da, Sevr'in şartlarının belirlendiği konferans (Nisan 1920).

Milne Hattı: İzmir çevresinde Yunan işgal sınırını belirleyen hat.

Jandarma: İç güvenlikten sorumlu askerî kolluk gücü.

Saltanat Şûrası: Padişahın topladığı danışma kurulu; Sevr'i kabul etti.

Nüfuz bölgesi: Bir devletin etkisi altındaki bölge.

Bütçe: Devletin yıllık gelir-gider planı.

2. ÜNİTE MİNİ TEST

2. ÜNİTE · MİLLÎ UYANIŞ

ÜNİTE 2

TEST ÜNİTE 2 · MİNİ TEST

5 soru · yeni nesil · önerilen süre 8 dakika

Doğru: ___ / 5

1 Mondros Ateşkes Antlaşması'nın 7. maddesi: "İtilaf Devletleri, güvenliklerini tehdit edici bir durum ortaya çıkarsa herhangi bir stratejik noktayı işgal etme hakkına sahip olacaktır."

Bu madde ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Osmanlı ordusunun gücünü artırdığı
B) Yalnızca İstanbul'un işgaline izin verdiği
C) Ülkenin tamamını işgale açık hâle getirdiği
D) Boğazların Osmanlı denetiminde kaldığı

2 Mondros'tan sonra Osmanlı ordusu terhis edildi, silahlar teslim edildi ve işgaller başladı. İstanbul Hükûmeti ise işgallere tepki göstermedi. Bu ortamda halk, kendi bölgelerini savunmak için silahlı birlikler kurdu.

Buna göre Kuvâ-yı Millîye birliklerinin kurulmasında aşağıdakilerden hangisinin etkili olduğu söylenemez?

- A) Orduların terhis edilmesi
B) İşgallerin başlaması
C) İstanbul Hükûmeti'nin kayıtsız kalması
D) Düzenli ordunun cephede yenilmesi

3 Amasya Genelgesi'nde "Milletin bağımsızlığını yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır." ifadesi yer almıştır.

Bu ifadeyle aşağıdakilerden hangisi vurgulanmıştır?

- A) Kurtuluşun padişahın kararına bağlı olduğu
B) Kurtuluşun millî iradeye dayanacağı
C) Yabancı devletlerden yardım alınacağı
D) Manda yönetiminin kabul edileceği

4 Bir kongre yalnızca doğu illerinden gelen delegelerle toplanmış; ancak alınan kararlar bütün vatani ilgilendiren nitelik taşımıştır. Bu kongrede manda ve himaye ilk kez reddedilmiş, Temsil Heyeti oluşturulmuştur.

Sözü edilen kongre aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Sivas Kongresi
B) Erzurum Kongresi
C) Balıkesir Kongresi
D) Alaşehir Kongresi

5 Sevr Antlaşması, Mebusan Meclisi kapalı olduğu için padişahın topladığı Saltanat Şûrası tarafından kabul edilmiştir. Oysa Kanunuesasi'ye göre antlaşmaların Mebusan Meclisi tarafından onaylanması gerekiyordu.

Bu bilgiye göre Sevr Antlaşması için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Hukuken geçerli bir antlaşma olmadığı
B) TBMM tarafından onaylandığı
C) Osmanlı'nın sınırlarını genişlettiği
D) Halk oylamasıyla kabul edildiği

SORU	CEVAP	KISA ÇÖZÜM
1. Soru	C	"Herhangi bir stratejik nokta" ifadesi her yerin işgal edilebilmesi demektir.
2. Soru	D	Kuvâ-yı Millîye kurulduğunda henüz düzenli ordu yoktu; yenilgi söz konusu değildir.
3. Soru	B	"Milletin azim ve kararı" = millî irade, millî egemenlik vurgusu.
4. Soru	B	Toplanışı bölgesel, kararları millî olan kongre Erzurum Kongresi'dir.
5. Soru	A	Yetkili meclis onaylamadığı için antlaşma hukuken geçersizdir; TBMM de tanımamıştır.

DAHA FAZLASI İÇİN OKUT!

SBD LGS ve 8. Sınıf Kaynak Tavsiyeleri

LGS ve yazılılardan 100 almaya hazır mısın? Bu sorularla kendini test ettin, şimdi sıra LGS maratonunda fark yaratmakta! **Voltaj Serisi** ve efsane 8. sınıf kitaplarımızla pratik yap, sınav maratonunda hep bir adım önde ol.

İnkılap Tarihi Temel Kitap

- ✓ LGS odaklı anlatım.
- ✓ Mantığını Anlayalım ipuçları.
- ✓ Kavrama testleri ve etkinlik.
- ✓ Video Çözümü.

36 Haftalık Fasikül

- ✓ MEB LGS sorularıyla uyumlu.
- ✓ Açık uçlu yazılı hazırlık.
- ✓ Düzenli takip ve gelişim.
- ✓ Video Çözümü.

Yeni Nesil Soru Bankası

- ✓ Üst düzey düşünme soruları.
- ✓ Harita ve görsel analiz.
- ✓ Bölüm sonu sarmal deneme.
- ✓ Akıllı tahta desteği.

Bu metin ve doküman Muammer ASLAN tarafından "Sosyal Bilgiler Dünyası" için hazırlanmıştır.

www.sosyalbilgilerdunyasi.com